

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1 (7)

Datum
2023-04-21

Ärendebeteckning
551-2940-2023

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över EU-kommissionens förslag till förordning om kritiska och strategiska råmaterial- European Critical Raw Materials Act (CRMA), KN2023/02645.

Er beteckning: KN2023/02645

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västerbotten har lämnats möjlighet att yttra sig över EU-kommissionens förslag till förordning om kritiska och strategiska råmaterial. Länsstyrelsen anser sammanfattningsvis att nu lämnat förslag inte är tillräckligt för att säkerställa en strömlinjeformad och säker prövningsprocess. Det finns för många osäkerheter som riskerar att snarare bli en fördröjande faktor i detta viktiga arbete. Vi ser även risk att miljö- och hållbarhetsaspekten kopplat till prövning av dessa Strategiska projekt marginaliseras och tappas bort i processen.

Länsstyrelsen föreslår att förslaget justeras så att det inte är möjligt att ansöka om utnämningen Strategiskt projekt innan ett samråd med allmänhet och berörda myndigheter har genomförts. Detta för att säkerställa att projektet är genomförbart ur miljöhänseende samt för att ge medlemsländerna ett bra underlag i fråga om att utse Strategiska projekt.

Utöver detta ser Länsstyrelsen Västerbotten ett antal kritiska punkter i förslaget.

- Det kan tyckas som en enkel åtgärd att medlemsländerna ska tillse att det finns personal och resurser att handlägga tillståndsärenden kopplat till Strategiska projekt. Redan idag ser vi som arbetar med prövning ett stort problem i kompetensförsörjning och i hur vi tillser att vi har personal med rätt kompetens som vill jobba med dessa frågor.
- Att lösa problemet med långa tillståndsprocesser med en bortre tidsgräns för hur lång tid processen ska ta är inte en rimlig lösning på ett komplext problem. Ett projekt som är starkt lokalt förankrat, som genomför de utredningar som krävs och som

aktivt är del i processen har redan idag en relativt snabb prövningsprocess i den svenska miljöprövningen.

- Att den som ansöker om tillstånd för ett Strategiskt projekt enbart ska få fjorton dagar på sig att komplettera handlingar i tillståndsskedet är orimligt. Detta kräver att handlingarna är i det närmsta kompletta kopplat till utredningar och bedömningar redan från start. Detta ställer visserligen höga krav på sökanden men vad händer om underlaget är så pass undermåligt kopplat till exempelvis naturvärdesinventeringar eller andra utredningar att två veckor inte räcker. Ska ansökan då avvisas?
- Många bolag som öppnar gruvor i Sverige är stationerade utanför EU. Ska dessa bolag kunna driva ett Strategiskt projekt och vad får det för konsekvenser kopplat till EUs mål att öka självförsörjningen?
- Länsstyrelsen Västerbotten ser ett behov av att reglera hur många strategiska projekt som beviljas inom ett område/region/län. För att de utpekade Strategiska projekten ska kunna få det stöd och den förtur som krävs enligt detta förslag är det orimligt att allt för många Strategiska projekt beviljas inom samma geografiska område.

Dessa punkter beskrivs utförligare nedan.

Strategiska projekt

Artikel 6

Länsstyrelsen ser till att börja med positivt på möjligheten att utse Strategiska projekt inom EU. Dock anser länsstyrelsen att det regionala perspektivet måste väga tungt i frågan om vilka projekt som är lämpliga som Strategiska Projekt. I förslaget framgår att medlemslandet har stor möjlighet att påverka vilka projekt som utses men då skillnader inom länderna kan vara stora koppla till såväl befolkning, andra markanspråk och intressen anser Länsstyrelsen Västerbotten att det är viktig med lokal förankring i den här typ en av beslut. Detta skulle också kunna öka förutsättningarna för lokal/social acceptans för de projekt som utpekas. Länsstyrelsen Västerbotten är positiva till att ett utnämmande som Strategiskt Projekt ska kunna dras tillbaka om projektinnehavaren inte uppfyller kraven vid en granskning.

Det pågår idag ett stort projekt som Länsstyrelsen Västerbotten leder kopplat till samråd inför prövning av miljöfarlig verksamhet. Länsstyrelsen menar att kunskap som samlas in inom detta projekt skulle

kunna appliceras även här. Om man reglerar förfarandet i förslaget så att samråd behöver hållas inför en ansökan om Strategiskt projekt skulle den information som insamlas där kunna vara ett mycket bra underlag för de beslutsfattare i medlemsländerna som ska avgöra om ett Strategiskt projekt bör beviljas eller inte. På så sätt kan man skapa förankring i lokalsamhället på ett tidigt plan men också säkerställa att nödvändig, lokal, information finns tillgänglig inför beslut om Strategiskt projekt.

Artikel 6 reglerar också att sökanden ska lämna in en plan kopplat till hur man når acceptans i lokalsamhället. Detta är ofta den svåraste avvägningen i stora miljöprövningar i norra Sverige, vi ser tydligt att de projekt som når just acceptans i lokalsamhället och hos berörda sakägare i området har en mycket större möjlighet att få en effektiv prövningsprocess. För att nå acceptans för den här typen av projekt, som en förutsättning för ett utnämmande som Strategiskt projekt, så behöver det förtydligas ytterligare vad som krävs för att anse att "acceptans" är uppnådd. På vilken nivå ska lokalsamhället och sakägare acceptera en gruva och vad ska man anse vara en störning som dessa behöver acceptera?

Vidare står det i Artikel 6 att Kommissionen ska ta beslut i frågan om att bevilja status som Strategiskt projekt inom 60 dagar från det att "The Board" /Styrelsen har lämnat sin rekommendation. Det framgår också att Styrelsen ska diskutera huruvida projektet uppfyller kraven som ställs i Artikel 5 punkt 1 och vidare de kriterium som beskrivs i Annex III. Om ansökan anses vara inkomplett ska sökanden komplettera, i "rimlig tid".

Länsstyrelsen i Västerbotten anser att dessa kriterium är för otydliga kopplat till miljöprövningen och projektets påverkan på miljön. Det står visserligen att projektet ska genomföras hållbart speciellt med avseende på övervakning, förebyggande arbete och minimering av miljöpåverkan men det framgår inte hur detta ska redovisas i en ansökan om strategiskt projekt. Länsstyrelsen menar att det redan i det här skedet behöver klargöras om projektet är genomförbart kopplat till övrig miljölagstiftning, såväl nationell som på EU-nivå, med ett krav på omfattande underlag som följd. I artikel 6 finns dock reglerat att Kommissionen kan utfärda så kallade "Implementing acts" för att styra hur informationen i en ansökan om Strategiskt projekt ska redovisas. Detta ser Länsstyrelsen positivt på men anser också att ett sådant underlag är nödvändigt.

Prövning

Artikel 8

I och med att de presenterade förslaget kommer innebära en ökad arbetsbörda och en mindre flexibilitet i att handlägga ärenden i turordningen så kommer det behövas ytterligare resurser till inblandade myndigheter. I Artikel 8 regleras detta genom att medlemsländerna ska se till att den ansvariga myndigheten har tillräckligt antal kvalificerad personal och tillräckliga ekonomiska, tekniska och teknologiska resurser. Detta ser Länsstyrelsen i Västerbotten som nödvändigt men vet också av egen erfarenhet att det är svårt att rekrytera just den typen av kvalificerad personal. Att reglera kompetensförsörjning på detta sätt ställer sig Länsstyrelsen Västerbotten mycket frågande till. För att åstadkomma detta behövs en justering av arbetsmarknaden i stort kopplat till exempelvis löneläge och attraktivitet på prövande myndighet. Det är inte ett problem som löses med en reglering på EU-nivå.

Artikel 10

Länsstyrelsen håller med om att det finns mycket att göra kopplat till tillståndsprocessen och hur lång tid det tar att få ett miljötillstånd. Att lösa det här problemet genom att sätta fasta gränser för hur lång en prövning får vara är dock inte rimligt. I förslaget ligger mycket fokus på att sökanden behöver skapa acceptans bland närboende och i lokalsamhället. Detta upplever länsstyrelsen som det absolut svåraste i dagens prövning och länsstyrelsen anser inte att det här förslaget kommer till rätta med den problematiken. Länsstyrelsen vet av egen erfarenhet att det går att driva på gruvprojekt i en rimlig takt under förutsättning att det finns just acceptans hos lokalsamhället och de sakägare som berörs, till exempel rennäringen och närboende. För att detta ska kunna uppnås ligger dock ett stort ansvar på den sökande och i hur de bemöter kritiska synpunkter och oro. Att skapa lokal acceptans är enligt länsstyrelsen mening en av de största hindren för en snabb och smidig tillståndsprocess.

Länsstyrelsen föreslår därför att man drar nytta av den information som inhämtats i det samrådsprojekt som just nu drivs av Länsstyrelsen Västerbotten och att kommissionen ändrar förslaget så att ett samråd med sakägare, närboende och berörda myndigheter ska genomföras innan en ansökan om Strategiskt projekt skickas in. På så sätt skapas det bättre förutsättningar för att avgöra lämpligheten som Strategiskt projekt för medlemsländerna, men det kan också leda till en bättre förankring i lokalsamhället på ett tidigt plan.

Ansvarig myndighet ska enligt artikel 10 punkt 5 granska inkomna handlingar inom en månad. Om handlingarna inte anses vara kompletta ska sökanden uppmanas inkomma med kompletta handlingar inom 14 dagar. Detta är en orimligt kort tid då det inte lämnar utrymme för till exempel kompletterande utredningar och undersökningar om det är sådant som saknas. I förslaget saknas också vad som bör bli utgången i det fall sökanden inte kompletterar inom den utsatta tiden. Ska ansökan i så fall avvisas och sökanden därför bli tvungen att börja om ansökningsprocessen? Detta riskerar att fördröja processen ytterligare. Det innebär i och för sig att högre krav kan ställas på sökanden kopplat till vilken information en ansökan ska innehålla och kan eventuellt leda till kortare handläggningstider av den enkla anledningen att inga större kompletteringar behövs. I det här sammanhanget blir även de samråd som hålls inför en ansökan avgörande för att möjliggöra att handlingarna är så kompletta som möjligt innan de skickas in.

Enligt punkt 6 i artikel 10 ska starten för tillståndsprocessen som anges i artikeln räknas från att ansökan är komplett och den kan valideras av prövande myndighet. Kopplat till detta har Länsstyrelsen inga synpunkter på att skriva fast en maximal handläggningstid även om Länsstyrelsen i sak är emot att lösa den här typen av komplexa problem med linjära ”lösningar”, att föreskriva en fast maximal tid för prövning löser i sig inte problemet. Det är det underliggande systemet som behöver ses över och optimeras för att nå en effektiv prövning.

Artikel 11 - Miljökonsekvensbeskrivning

Vad som regleras i Artikel 11 punkt 1 utförs redan inom ramen för samrådsförfarandet inom den svenska miljölagstiftningen. Skillnaden här är att det idag är Länsstyrelsen som är delaktig i samrådet. Enligt detta förslag ska samma myndighet som prövar en ansökan också svara för innehåll och nivå på innehåll i en ansökan. Att ett yttrande i detta skede ska vara klart inom 30 dagar är rimligt under förutsättning att prövande myndighet har tillräckligt med resurser med rätt kompetens. Möjligheten att klara korta tidsgränser som detta beror också på antalet ärenden kopplat till Strategiska projekt som inkommer samtidigt.

Denna artikel är utöver detta motsägelsefullt. I punkt 1 står det att den ansvariga myndigheten ska ge sökanden svar kopplat till miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och detaljeringsgrad inom 30 dagar. Samtidigt anger punkt 3 att samma myndighet ska säkerställa att andra berörda myndigheter ska yttra sig inom 90 dagar. Detta hänger inte ihop.

Artikel 25 och 26

Enligt artikel 25 ska medlemsländerna främja att kritiska råmaterial utvinns ur utvinningsavfall från framför allt nedlagda anläggningar. Länsstyrelsen ställer sig frågande till om det i alla lägen är lämpligt ur ett miljöperspektiv att bryta upp ett redan efterbehandlade områden för att utvinna kritiska råmaterial. Detta omnämns visserligen i konsekvensbeskrivningen som följer med förslaget där det står att en ny aktör då svarar för en ny efterbehandling av området. För att detta ska bli ändamålsenligt behöver den ekonomiska utredning som görs av materialet innehålla en tydlig utredning kopplat till vilken miljöpåverkan det kommer få att bryta ett tätskikt.

Generella synpunkter

För att kunna genomföra det som krävs enligt förslaget kommer det behövas stora resurser inom varje medlemsland, såväl hos olika myndigheter som hos bolag verksamma i landet. En stor mängd data ska samlas in och rapporteras för att föra statistik. Både information kopplat till rena geologiska fyndigheter, strategiska lager, vilka aktörer som använder dessa råmaterial. Prövningen ska gå snabbare och medlemsländerna ska förse bolagen med stöd och hjälp för att möjliggöra en smidig process. De strategiska projekten ska prioriteras och gå före andra projekt och ges en gräddfil genom systemet. Utöver detta ska medlemsländerna tillse att det finns rätt kompetens och resurser för att klara av uppgiften. För att skapa någon slags förutsägbarhet kopplat till detta ser Länsstyrelsen Västerbotten ett behov av att reglera hur många Strategiska projekt som beviljas inom en region/län. I och med de relativt snävt satta tidsgränserna och att vi idag upplever svårigheter med kompetensförsörjning kommer det behövas framförhållning, det kan vara mycket svårt att med kort varsel rekrytera personal med rätt kompetens.

Då norra Sverige är relativt glest befolkat ser länsstyrelsen också en risk att en stor del av beviljade projekt ligger inom norra Sverige. Detta på bekostnad av till exempel rennäringen och naturvärden. Länsstyrelsen föreslår att en övre gräns för antalet strategiska projekt regleras, antingen genom att ange hur nära dessa projekt får ligga varandra eller hur många som är lämpligt inom en viss yta. Länsstyrelsen anser också att det bör finnas en målsättning att fördela dessa projekt jämnt över EUs alla medlemsländer.

Slutligen ställer sig Länsstyrelsen Västerbotten frågande till hur detta förslag ska garantera att de kritiska råmaterial som bryts inom EU också kommer EU till gagn och inte exporteras. Detta då många av de investerare och bolag som driver den här typen av projekt inte huvudsakligen är stationerade inom EU.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med miljöhandläggare Frida Sandén som föredragande.